

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ШАХТ М. ГОРЛІВКА НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Я.П. Федченко, В.Г. Литвиненко

Автомобільно-дорожній інститут ДВНЗ "ДонНТУ", м. Горлівка

Відмітною особливістю сучасного етапу господарського розвитку в світі є повніший облік стану навколишнього середовища і екологічних благ в системі економічного відтворення. Тим самим екологічні блага, їх збереження і відтворення розглядаються як складова частина загальної концепції ефективного еколого-економічного і соціального розвитку. У зв'язку з цим, дисципліна «Економіка природокористування» дозволяє глибше розібратися в проблемах сучасної екологічної політики, має чіткі уявлення про національні стратегії стійкого розвитку, які направлені на забезпечення збалансованого рішення соціально-економічних задач на перспективу і збереження сприятливого стану навколишнього середовища, а також має практичні навички у області економічного механізму його забезпечення.

На основі аналізу і оцінки економічних і екологічних показників роботи шахт в м. Горлівка ми здобули такі результати. Загальні річні показники плати за забруднення природного середовища дорівнюють 228073,6 тис. грн., в т.ч. за забруднення атмосфери – 126057,7 грн; водних об'єктів -77331,3 грн.; розміщення відходів – 24684,6 грн. При цьому, найбільша плата належить за викиди метану (369934,6 грн), а враховуючи, що метан є одним із енергетичних ресурсів і при його споживчій ціні для підприємств (456 дол. США за 1 тис м³) ціна цього ресурсу дорівнює 1035919,2 грн при варіанті його щорічної утилізації. Але такі роботи в поточному і перспективному періодах не заплановані. Плата за інші головні забруднювачі атмосфери дорівнює: сірчистий ангідрид-373624 грн., оксид вуглецю-61105,8 грн., оксиди азоту-78136 грн.

Плата за скиди забруднюючих речовин в водний басейн дорівнює 323731,3 грн.. в т.ч. залізо-25798,4 грн., нітрати та нітроти 9238,2 грн., сульфати 60513 грн., хлориди 19836,2 грн., феноли 7508,6 грн., кобальт 14174,8 грн., завислі речовини 13261,8 грн. За розміщення відходів добутку вугілля за рік шахти сплатили 286384,6 грн. Окрім цього, породними відвалами зайняті землі, які здебільше відносять до категорії сільськогосподарського призначення. При середній ціні 8573,8 грн. за гектар плата за вилучення цього ресурсу може дорівнювати 4,18 млн. грн.. За період своєї експлуатації відвали помітно впливають на якість прилеглих сільськогосподарських земель, зменшуючи їх урожайність. При базовій врожайності по Україні, яка дорівнює 3,5 тони з гектару, урожайність в сільгоспідприємствах Горлівки не перевищує 2,8 тони з гектару, а це є не що інше, як збитки. Сума за вилучення земель під накопичувачі шламів дорівнює 840,2 тис. грн.

Значення економічної ефективності витрат на заходи щодо охорони навколишнього середовища виходить з основних принципових положень методики визначення економічної ефективності капітальних вкладень і розвиває їх стосовно питань охорони навколишнього середовища. Це пов'язано з тим, що оцінка економічної ефективності капітальних вкладень в природоохоронні заходи має особливості, які виявляються у відмінностях ефекту, що досягається в результаті вкладення засобів, у видах ефектів, що враховуються, і методах їх визначення.

По-перше, якщо капітальні вкладення у виробництво забезпечують приріст прибутку, то ефект від витрат на охорону навколишнього середовища виражається в

основному у вигляді втрат, яким запобігло, і витрат, що виникають в результаті забруднення.

По-друге, регіональний характер ефекту природоохоронних заходів виявляється не тільки і не стільки на підприємствах і в галузі, де проводяться ці заходи, а на всій території, на яку розповсюджується їх дія. Тому для того, щоб визначити ефект природоохоронних заходів, необхідно встановити не тільки витрати цього підприємства або галузі, але і зміну витрат у підприємств, що використовують порушені природні ресурси.

По-третє, велика частка соціальних результатів природоохоронної діяльності - поліпшення умов праці і відпочинку населення, зниження захворюваності і т.п. не враховуються, або враховуються обмежено і практично не піддаються вартісній оцінці.

Відповідно до методики розрізняють первинний ефект і кінцевий комплексний соціально-економічний ефект від заходів щодо охорони навколишнього середовища.

Первинний ефект полягає в зниженні забруднення навколишнього середовища і поліпшенні її стану, а кінцевий соціально-економічний ефект - в підвищенні рівня життя населення, ефективності суспільного виробництва і національного багатства. При цьому економічні результати виявляються як приріст чистої продукції або як економія витрат в невиробничій сфері і зниження витрат з особистих засобів населення. Соціальний ефект виявляється в зниженні захворюваності населення, поліпшенні умов праці і відпочинку, збереженні природних ресурсів і т.п. Він супроводжується економією витрат на соціальне страхування і лікування хворих, ліквідацією втрат продукції за дні хвороби і через зниження продуктивності праці. Економічні результати можуть підсумовуватися з економічними показниками соціального ефекту і фігурувати як економічний ефект. За останні двадцять років на ліквідацію наслідків підробки території міста витрачено більш ніж 110 мільйонів гривень

Найбільш постраждалим ресурсом в результаті вугледобування шахтами є вода річок та поверхневих водоймищ. Водогосподарський аспект оцінки якості води передбачає його оцінку для комплексного водопостачання, тобто придатність для господарсько-побутових потреб, промисловості, сільського господарства; еколого-гігієнічний аспект - для питного водопостачання, рекреації і інших задач охорони здоров'я.

Річки м. Горлівка як джерела питного водопостачання не використовуються. Але, вони раніше були джерелом інтенсивного використання для зрошення, рибогосподарства та комунально-побутових потреб. Виходячи з цих еколого-економічних цілей і дається оцінка якості води.

Підвищений солевміст і висока жорсткість води обмежують її використання для технічного водопостачання без попередньої обробки-зм'якшування, звільнення від солей за допомогою іонообмінних або хімічних реагентів, що веде до додаткових матеріальних витрат. При цьому треба враховувати, що йде постійне зростання ціни на воду. Так питна вода в багатьох регіонах дійшла до 5 гривень і більше, а технічна до 2,45 грн.

Вища за ГДК концентрація окремих забруднюючих речовин токсичної дії (мідь, цинк, ціаніди та ін.). Все це обмежує можливість використання вод річки для рибогосподарських, культурно-побутових та інших цілей, що в свою чергу потребує додаткових коштів.

Проведений аналіз стану природного середовища і природоохоронних заходів в м. Горлівка показує, що в м. Горлівка існує вельми складна екологічна та санітарно-гігієнічна ситуація з негативними наслідками для господарської діяльності і життя населення.